

Vlaamse Juristenvereniging

Deze bijdrage werd door de Vlaamse Juristenvereniging geselecteerd en valt buiten de redactionele verantwoordelijkheid van het Rechtskundig Weekblad

Hoe nabij mag en moet het recht zijn?

Het was onze leraar Nederlands, niet toevallig classicus van opleiding, die ons bij herhaling herinnerde aan het feit dat het Griekse woord «farmakon» aanvankelijk «vergif» betekende, en pas later de betekenis van «geneesmiddel» aannam. De laatstejaars die van plan waren korte tijd later een apothekersopleiding te starten, lachten wat beschroomd, maar het was bedoeld als een levensles voor ons allemaal: tussen oplossing en catastrofe staat vaak maar een klein leesteken, en te veel van het goede is zelden een schitterend idee.

Ik moest aan hem terugdenken toen het ging over de golfbewegingen van de nabijheid die we in het laatste jaar beleefd hebben. Er is een tijd geweest dat de vraag naar de nabijheid van het recht enkel werd verwoord toen een zittingsplaats van een vrederecht dreigde afgeschaft te worden. Eerlijk is eerlijk, ik heb me steeds afgevraagd waarom we in deze tijden met een groot potentieel voor virtualiteit zo gehecht bleven aan een materiële «zetel» voor de rechtspraak. Zelfs toen er nog volop fysiek werd vergaderd, gebeurde dat met medeneming van een laptop, en waren koffie, tafels en stoelen de enige infrastructuur die onmisbaar was. In tijden waarin medegebruik en hergebruik basisbegrippen zijn van een circulaire economie die een circulaire samenleving aankondigt, blijft dat blijkbaar een uitdaging voor de publieke dienstverlening.

Vanzelfsprekend gaat nabijheid over veel meer dan alleen gebouwen en lokalen. Je kan met elkaar praten op een afstand die kleiner is dan anderhalve meter, en toch lichtjaren van elkaar wonen. In 1985 schreef David Lowenthal zijn bestseller over het verleden als een vreemd land (soms heeft letterlijk vertalen zo zijn voordelen). Had hij iets willen vertellen over het recht, dan was hij allicht bij een planetaire metafoor verzeild.

Door de gebeurtenissen rond corona zijn de lijnen nog een beetje anders gaan liggen. Het professionele en het private, die we enigszins obsessieel in evenwicht probeerden te brengen, vloeien nu in elkaar over. Kinderen en ook volwassenen die een overleg binnenlopen, al dan niet vestimentair aanvaardbaar uitgedost, zijn een dagelijkse werkelijkheid geworden. Ook een confrontatie met het recht vereist niet langer een goed voorbereide expeditie naar de zetel van de rechtbank of het kantoor van de notaris, maar vindt plaats in woon- of werkkamer. Komt het recht zo ook echt dicht bij de mensen? Het is maar de vraag. Of liever, een vraag die de *Vlaamse Juristenvereniging* van een aanzet tot antwoord wil voorzien tijdens een – jawel, virtuele – activiteit op 6 mei a.s.

Hoe staat het met de integratie van «legal tech» in de rechtspraktijk? Is die integratie nabij of nog veraf? Wat betekent de inzet van «slimme» juridische software voor de relatie tussen praktijkjurist en klant? En wat betekent die inzet voor de relatie tussen de rechtzoekende en het recht? Wordt de kloof ver groot

of verkleind, of hangt dat ervan af? De hamvraag zal zijn waar dat dan van afhangt: van de software, van de keuzes die de ontwerpers daarvan maakten, van de gebruiker (of die nu jurist of rechtzoekende is), van de wetgever of de rechter, of van allebei? In haar keynote zal prof. Mireille Hildebrandt (VUB) deze vragen aan de orde stellen op basis van haar onderzoek naar de grondslagen van zowel het recht als de computerwetenschappen. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar de mate waarin juridische softwaresystemen de rol van de mens in het recht herijken.

Nadien gaan twee rechtspractici in dialoog met haar, elkaar en de virtuele zaal. Christian Denoyelle was voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie, maar is vooral een eerstelijnsmagistraat met een grote gevoeligheid voor een begrijpelijker justitie. En notaris Katrin Rogge-man, die straks het voorzitterschap van FedNot, de federatie van het notariaat, overneemt, vertelt over de ervaringen en uitdagingen van haar beroepsgroep.

Kortom, een avond die misschien wel virtueel, maar vooral heel concreet is, want over dingen gaat die we welke dag beleven. En of die virtualiteit nu een geneesmiddel of een vergif is, zullen we hopelijk weten aan het einde van de dag. Als dat niet het geval is, kunnen we misschien toch minstens de te hanteren doses beter inschatten.

Frank Judo
Voorzitter Vlaamse Juristenvereniging
www.vjv.be